

Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava

**CIEĽOVÉ POŽIADAVKY NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI
MATURANTOV Z PRÁVA**

Bratislava 2008

1. CIEĽ MATURITNEJ SKÚŠKY

Právo ako voliteľný maturitný predmet umožňuje mladým ľuďom získať odborné základy pre oblasť verejnej správy ako aj vytvárať si pozitívne postoje k fungovaniu spoločenského systému a jeho verejnej správy. Právo ako učebný predmet formuje právne vedomie žiakov tak, aby sa vnútorne stotožnili s právnym poriadkom Slovenskej republiky, dôsledne sa ním riadili a aktívne presadzovali jeho dodržiavanie, umožniť žiakom spoznať vyvážený vzťah fungovania občianskej spoločnosti a štátu, v ktorom prirodzenými základmi sú ideály slobody a humanizmu, dôsledné rešpektovanie statusu práv a slobôd človeka a občana, získať široké spektrum zručností, ktoré sú späté s aplikáciou právnych teoretických vedomostí do praktickej činnosti.

Cieľom internej časti maturitnej skúšky z práva je overiť, do akej miery získané vedomosti, zručnosti a postoje žiakov zodpovedajú požiadavkám učebných osnov a štandardov.

2. CIEĽOVÉ POŽIADAVKY NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI

Obsah, rozsah a hĺbku jednotlivých častí maturitnej skúšky z práva určujú **cieľové požiadavky**, ktoré vychádzajú z platných učebných osnov a rešpektujú aj ďalšie platné školské dokumenty (učebné plány, učebnice, prípadne časovo - tematické plány).

Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z práva obsahujú **12 tematických celkov učiva**:

- **Právo a jeho úloha v spoločnosti**
- **Právny systém**
- **Odvetvia práva**
- **Rodinné právo**
- **Občianske právo**
- **Obchodné právo**
- **Trestné právo**
- **Pracovné právo**
- **Finančné právo**
- **Právo životného prostredia**
- **Správne právo**
- **Medzinárodné právo**

V každom tematickom celku je upresnený **obsah a požiadavky na vedomosti a zručnosti žiakov**. Obsah stanovuje **základné učivo**. Maturitná skúška sa vzťahuje na učivo celého gymnaziálneho štúdia, preto majú cieľové požiadavky **syntetický charakter** a nemusia sa vždy kryť s obsahom príslušného tematického celku učebných osnov resp. vzdelávacieho štandardu pre jednotlivé ročníky.

Samotné **požiadavky** neslúžia na zisťovanie a kontrolu vedomostí žiakov. Tvoria len **základ, pre zadaná** (úlohy) maturitnej skúšky.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti konkrétne vymedzujú, **ktoré vedomosti a zručnosti by mali žiaci počas štúdia získať a vedieť preukázať**.

Prezentovaný dokument je flexibilný a jeho súčasťou – obsah aj požiadavky na vedomosti a zručnosti **predstavujú otvorený systém prístupný zmenám na základe potrieb a požiadaviek reálnej školskej praxe**.

2.1 Právo a jeho úloha v spoločnosti

Obsah

Právo, hodnoty, normy, právne vedomie, právna výchova, funkcie práva, Ústava SR.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vysvetliť pojmy hodnota, norma, právne vedomie, právna výchova.
- Rozlíšiť pojmy prirodzené a pozitívne právo.
- Vysvetliť rozdiel medzi spoločenskými a právnymi normami.
- Uviesť jednotlivé funkcie práva.
- Porovnať etapy ústavného vývoja u nás.
- Pracovať s Ústavou SR a poznať jej vnútorné členenie.
- Vysvetliť a odôvodniť ústavnú charakteristiku štátu.

2.2 Právny systém

Obsah

Pramene práva, právna kultúra, právna norma, štruktúra právnej normy, druhy právnych noriem, platnosť a účinnosť právnej normy, tvorba, realizácia a aplikácia práva, právne vzťahy, prvky právneho vzťahu, garancie ochrany práva.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vysvetliť pramene práva, ktoré sú nevyhnutné pri tvorbe práva.
- Vymedziť pojem právna kultúra a rozlíšiť jej jednotlivé typy.
- Uviesť, čo je právna norma, jej štruktúru, vznik, platnosť, účinnosť.
- Rozlíšiť jednotlivé druhy právnych noriem.
- Analyzovať tvorbu a realizáciu aplikácie práva.
- Porovnať jednotlivé etapy legislatívneho procesu.
- Vysvetliť pojem právny vzťah, jej vznik, zmenu, zánik.
- Analyzovať jednotlivé prvky právneho vzťahu
- Uviesť, aké sú garancie práva.

2.3 Odvetvia práva

Obsah

Odvetvia práva – základy štátneho práva, občianskeho práva, rodinného práva, obchodného práva, trestného práva, pracovného práva, finančného práva, práva životného prostredia, správneho práva, medzinárodného práva, vnútroštátne a medzinárodné právo.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Analyzovať súčasný právny systém v SR.
- Vymedziť pojmy právna norma, právny predpis, odvetvie práva.
- Porovnať rozdiel medzi vnútroštátnym a medzinárodným právom.
- Vysvetliť duálny systém práva.

2.4 Rodinné právo

Obsah

Predmet rodinného práva, základné zásady rodinného práva, vznik manželstva, zánik manželstva, bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, vzťahy medzi manželmi, vzťahy medzi rodičmi a deťmi, práva a povinnosti rodičov a detí, náhradné rodinnoprávne vzťahy – osvojenie, opatrovníctvo, pestúnska starostlivosť, vyživovacia povinnosť.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vymedziť predmet rodinného práva a uviesť základné zásady rodinného práva.

- Rozlíšiť dve formy uzavretia manželstva.
- Uviesť podmienky vzniku manželstva.
- Objasniť prekážky vzniku právoplatného manželstva.
- Vymenovať spôsoby zániku manželstva.
- Rozlíšiť podielové a bezpodielové spoluvlastníctvo.
- Uviesť príklady vzťahu medzi rodičmi a deťmi, práva a povinnosti rodičov a detí.
- Porovnať formy náhradnej rodinnej výchovy.
- Vysvetliť pojem vyživovacia povinnosť a kto má vyživovaciu povinnosť.

2.5 Občianske právo

Obsah

Predmet občianskeho práva, zásady občianskeho práva, subjekty občianskoprávných vzťahov, právne úkony, vlastnícke právo, povinnosti vlastníka, nadobúdania vlastníctva, spoluvlastníctvo – podielové a bezpodielové, záložné právo, držba, dedenie – zo závetu, zo zákona, záväzkové právo – vznik záväzku, zabezpečenie záväzku, zánik záväzku, typy zmlúv podľa Občianskeho zákonníka, Občiansky súdny poriadok.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vymedziť predmet občianskeho práva, zásady občianskeho práva, subjekty občianskoprávných vzťahov.
- Vysvetliť pojmy spôsobilosť na práva a povinnosti a spôsobilosť na právne úkony.
- Objasniť vlastnícke právo, práva a povinnosti vlastníka a nadobúdanie vlastníctva.
- Opísať podielové a bezpodielové spoluvlastníctvo.
- Vysvetliť, kedy občan má právo na cudziu vec (záložné právo, zádržné právo, vecné bremeno).
- Analyzovať pojem dedenie, spôsoby dedenia, dedičskú nespôsobilosť a podmienky vydedenia.
- Vymedziť základné pramene občianskeho práva hmotného a procesného.
- Opísať záväzkový vzťah, jeho vznik, zabezpečenie, zmenu a zánik.
- Analýzou rôznych zmlúv rozlíšiť kúpnu zmluvu, záložnú zmluvu, zmluvu o dielo, nájomnú zmluvu a uviesť, aké konkrétne záväzky z nich vyplývajú.

2.6 Obchodné právo

Obsah

Predmet a pramene obchodného práva, podnikanie, podnikateľ, konanie podnikateľa, podnik, obchodný register, obchodné spoločnosti – verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť, družstvo, tiché spoločenstvo, živnosti.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vymedziť predmet a pramene obchodného práva.
- Vysvetliť pojmy podnikanie, podnik, podnikateľ, obchodný majetok, obchodné imanie, čisté obchodné imanie, obchodné meno a zložky podniku podľa Obchodného zákonníka.
- Rozlíšiť pojmy fyzická osoba, právnické osoby a ich konanie ako podnikateľov.
- Objasniť pojem obchodný register a jeho obsah.
- Rozlíšiť a porovnať jednotlivé formy podnikania.
- Uviesť podmienky pre vznik jednotlivých obchodných spoločností.
- Charakterizovať podmienky vzniku živnosti a ich rozdelenie.

2.7 Trestné právo

Obsah

Predmet trestného práva, Trestný zákon a jeho pôsobnosť, trestný čin, trestná zodpovednosť, páchatel, spolupáchatelstvo, zadržanie, väzba, nutná obrana, krajná núdza, druhy trestov, ochranné opatrenia, Trestný poriadok, trestné konanie, zásady trestného konania, prípravné konanie, predbežné prejednanie obžaloby, hlavné pojednávanie, odvolacie konanie.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Vymedziť predmet trestného práva, pramene trestného práva hmotného a procesného.
- Vysvetliť pôsobnosť Trestného zákona.
- Porovnať podmienky trestného činu – materiálne a formálne.
- Definovať trestnú zodpovednosť.
- Rozanalyzovať pojmy páchatel, súčinnosť páchatel'ov – spolupáchatelstvo a účastníctvo.
- Rozlíšiť pojmy zadržanie a väzba.
- Uviesť okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť – nutná obrana, krajná núdza, oprávnené použitie zbrane.
- Vymenovať a vysvetliť jednotlivé druhy trestov, ochranných opatrení a ich použitie v praxi.
- Zdôvodniť pojem trestné konanie a vymenovať jednotlivé štádiá trestného konania.
- Vymenovať a charakterizovať zásady trestného konania.

2.8 Pracovné právo

Obsah

Pojem, predmet, pramene a základné zásady pracovného práva. Účastníci pracovnoprávných vzťahov – zamestnanec, zamestnávateľ. Doručovanie písomností podľa Zákonníka práce – prednosť osobného doručenia pred doručením poštou. Pracovný pomer – na dobu určitú, na dobu neurčitú, skúšobná doba. Skončenie pracovného pomeru – výpoveď, dohoda, okamžité skončenie pracovného pomeru, uplynutie doby, v skúšobnej dobe. Dovolenka – druhy dovolenky, mzda – splatnosť mzdy, výplata mzdy, pracovný čas – pojem dĺžka.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Uviesť rozdiel medzi individuálnymi a kolektívnymi pracovnoprávnymi vzťahmi, ktoré tvoria predmet pracovného práva.
- Vymedziť pojem zamestnávateľa a zamestnanca.
- Vysvetliť formy doručovania v pracovnom práve a následky zmarenia alebo odmietnutia doručenia písomností.
- Určiť rozdiel medzi pracovným pomerom uzatvoreným na dobu určitú a na dobu neurčitú.
- Určiť, aké sú podstatné náležitosti pracovnej zmluvy.
- Vyhotoviť písomnú výpoveď z pracovného pomeru, písomné okamžité skončenie pracovného pomeru, písomné oznámenie o skončení pracovného pomeru v skúšobnej dobe.
- Uviesť podmienky vzniku nároku na dovolenku.
- Určiť druhy dovolenky.
- Pracovať so Zákonníkom práce.

2.9 Finančné právo

Obsah

Vnútorne členenie finančného práva, rozpočtové právo – rozpočtový proces, poplatkové právo, štátne poplatky – súdne a správne poplatky, miestne poplatky, colné právo – druhy cla, colný

zákon – predmet úpravy, colné územie, colné pohraničné pásmo, dovoz, vývoz, slovenský tovar, colný režim, devízové právo – predmet úpravy, devízové hodnoty, cenný papier, finančný úver, poisťné právo – zákon o poisťovníctve – predmet úpravy, poisťovacia činnosť, poisťný kmeň, poisťné riziko..

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Rozdeliť finančné právo podľa vnútorného členenia.
- Vysvetliť rozpočtový proces.
- Vysvetliť rozdiel medzi správnyymi a súdnymi poplatkami.
- Vymenovať druhy miestnych poplatkov.
- Určiť jednotlivé druhy cla.
- Vysvetliť základné pojmy – colné územie, colné pohraničné pásmo, devízová hodnota, cenný papier, poisťovacia činnosť.

2.10 Životné prostredie

Obsah

Starostlivosť o životné prostredie, ochrana životného prostredia, tvorba životného prostredia, racionálne využívanie životného prostredia, zložky životného prostredia, princípy európskej úpravy starostlivosti o životné prostredie, pramene, subjekty, predmet ochrany ovzdušia, limity znečisťovania ovzdušia, predmet ochrany vody, kategorizácia vôd, lesy a lesný pôdny fond, lesné pozemky, kategorizácia lesov, spôsob a účel využitia poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- Definovať pojem – ochrana životného prostredia, starostlivosť o životné prostredie, znečistenie životného prostredia, poškodenie životného prostredia.
- Určiť zložky životného prostredia.
- Vymedziť predmet ochrany vody.
- Vysvetliť princípy európskej úpravy starostlivosti o životné prostredie
- Charakterizovať limity znečisťovania ovzdušia.
- Kategorizovať vodu, lesy.
- Vymenovať orgány ochrany životného prostredia.
- Pracovať so zákonom o ochrane prírody a krajiny.
- Stanoviť stupne ochrany prírody a krajiny.

2. 11 Správne právo

Obsah

Základné pravidlá správneho konania, správny orgán – štátny orgán, orgán územnej samosprávy, fyzická osoba, právnická osoba, procesné zásady, náležitosti podania, podklady rozhodnutia, dokazovanie, svedkovia, listiny, obhliadka. Formálne a obsahové náležitosti rozhodnutia – výrok, odôvodnenie a poučenie. Odvolanie, autoremedúra, obnova konania, preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania.

Požiadavky na vedomosti

- Objasniť priebeh správneho konania od jeho začiatku až po výkon rozhodnutí správnych orgánov.
- Definovať účastníkov správneho konania.
- Vysvetliť zásady správneho konania.
- Na konkrétnom prípade určiť formálne a obsahové náležitosti rozhodnutia.

- Určiť náležitosti podania ako i podklady rozhodnutia.
- Na konkrétnom prípade vyhotoviť odvolanie proti rozhodnutiu.
- Porovnať rozdiel medzi právoplatnosťou a vykonateľnosťou.

2. 12 Medzinárodné právo

Obsah

Medzinárodné právo súkromné, medzinárodné právo verejné – pojem, kolízne normy, pramene medzinárodného práva, unifikácia práva, aproximácia práva, harmonizácia práva, remisia, transmisia, tvorba medzinárodnej zmluvy, parafovanie, ratifikácia, štruktúra medzinárodnej zmluvy.

Požiadavky na vedomosti

- Uviesť rozdiel medzi medzinárodným právom súkromným a medzinárodným právom verejným.
- Definovať pojem kolíznej normy.
- Uviesť proces tvorby medzinárodnej zmluvy.
- Vysvetliť ideu spoločnej Európy.
- Uviesť úlohy piatich inštitúcií Európskej únie.
- Vymenovať a stručne charakterizovať európske symboly – európska zástava, európska hymna, euro, deň Európy.

Úpravy cieľových požiadaviek z práva pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

Právo ako voliteľný maturitný predmet by si mali zvoliť žiaci, ktorí zvládnu cieľové požiadavky v plnom rozsahu.

Požiadavky smerom k úprave cieľových požiadaviek môžu byť len technického charakteru.

žiaci so sluchovým postihnutím

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci so zrakovým postihnutím

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci s telesným postihnutím

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci so špecifickými poruchami učenia

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci chorí a zdravotne oslabení

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.

žiaci s pervazívnymi vývinovými poruchami (s autizmom)

Cieľové požiadavky z práva pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov.